

день виконання ризикова ціна акції дорівнює 1050 грн. Власник опціону купує їх за ціною виконання, отримуючи прибуток у розмірі $1050 - (900 + 50) = 100$ грн. на 1 акцію. Якщо ринкова ціна акції 950 грн., то прибуток інвестора $950 - (900 + 50) = 0$. При ціні, яка є меншою за 950 грн. покупець відмовляється від виконання опціону і несе збитки, максимальна величина яких може дорівнювати 50 грн.

Приклад 7. Нехай очікується падіння ціни акцій компанії А. В цьому випадку інвестор купує опціон "пут", наприклад, за ціною 870 грн., а премія дорівнює 40 грн. Тоді, якщо ринкова ціна акції є меншою за $870 - 40 = 830$ грн., то покупець опціону матиме прибуток. Зокрема, при ціні акції 810 грн. прибуток становитиме $870 - 810 - 40 = 20$ грн. При ціні 830 грн. прибуток нульовий, а при ціні, яка перевищує 830 грн. інвестор зазнає збитку, максимальна величина якого складатиме 40 грн.

Література

1. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. Т.1. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2001. – 529 с.
2. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. Т.2. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2001. – 529 с.
3. Фінансовий менеджмент: Підручник/ Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2005. – 536 с.
4. Боди Зви, Мертон Роберт. Финансы.: Пер. с англ. – М.: Изд-ий дом "Вильямс", 2003. – 592 с.: ил. – Парал. тит. англ.
5. Брігхем Євхен. Основы фінансового менеджменту.: Пер. з англ. – К.: Молодь, 1997. – 1000 с.
6. Боди Зви, Кейн Алекс, Маркус Алан. Принципы инвестиций: Пер. с англ. – М.: Изд-ий дом "Вильямс", 2002. – 984 с.: ил. – Парал. тит. англ.
7. Енциклопедия риск – менеджмента/ под. Ред. А.А. Лобанова и А.В. Чугунова. – М.: Альпина-Паблшер, 2003. – 786 с.

УДК 504.064

Аспір. У.П. Федунік – НЛТУ України

ЕКОЛОГІЧНИЙ АУДИТ: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

Розглядаються питання теорії і практики екологічного аудиту в Україні. Висвітлено основні моменти проведення екологічного аудиту. Наведено відмінність екоаудиту від екологічної експертизи та державного екологічного контролю. Розглянуто практику проведення екологічного аудиту на українських підприємствах.

Doctorate U. Fedunyk – NUFWT of Ukraine

The ecological audit: question of theory and practice

The questions of theory and practice of ecological audit in Ukraine are examined. The basic moments of ecological audit are lighted up. The difference of ecological audit from ecological examination and state ecological control are presented. The practice of ecological audit's conducting on the Ukrainian enterprises is considered.

Економіка України до початку економічних реформ виявилася структурно деформованою і неефективною. Значна частина основних виробничих фондів України не відповідає сучасним екологічним вимогам. Велика територія України, де проживає майже половина населення країни, характеризують-

ся як екологічно неблагополучна. З розвитком підприємницької діяльності зростає роль і значення екологічної оцінки та екологічного контролю для різних видів діяльності, які можуть негативно впливати на стан навколишнього природного середовища і здоров'я населення.

До недавнього часу у вітчизняній практиці була відома і широко застосовувалася екологічна експертиза, яка, в основному, спрямовувалася на запобігання негативного впливу господарської діяльності підприємством, яке тільки планує її здійснювати. Функціонуючі ж підприємства, як правило, піддавалися плановому (в ідеалі періодичному), а на практиці – нерідко епізодичному екологічному контролю з боку різних спеціально уповноважених державних органів. Зацікавленість самих господарюючих суб'єктів у проведенні екологічних досліджень територій і виробництва (або інших видів діяльності) була вкрай невисокою. У сучасних умовах реформування економіки, зміни системи законодавства і формування такої його галузі як екологічне право, стратегії на входження у світове співтовариство і бажання залучити іноземні інвестиції стрімко зростає роль одного з нових, прийнятних у сьогоденні умов, шляхів і підходів до мінімізації антропогенного впливу на навколишнє природне середовище – екологічного аудиту.

Питання з формування теоретичних, методологічних, організаційних та економічних основ екологічного аудиту були розглянуті в роботах таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як Г.П. Серов [6], В.Л. Сидорчук [7], В.Я. Шевчук, Ю.М. Саталкін і В.М. Навроцький [3], Т.П. Галушкіна [2], Л.І. Максимів [4], А.А. Садеков [5] та ін. На нашу думку, ці питання є актуальними та відкритими і потребують свого висвітлення.

Екологічний аудит – це документально оформлений системний незалежний процес оцінювання об'єкта екологічного аудиту, що включає збирання і об'єктивне оцінювання доказів для встановлення відповідності визначених видів діяльності, заходів, умов, системи управління навколишнім природним середовищем та інформації з цих питань вимогам законодавства України про охорону навколишнього природного середовища та іншим критеріям екологічного аудиту [1].

Іншими словами, екологічний аудит має на меті встановлення будь-яких існуючих чи потенційних проблем, з якими може зіткнутися власник чи інвестор з погляду відповідності екологічним вимогам. Результатом проведення екоаудиту є, у першу чергу, економія фінансових коштів за рахунок більш раціонального природокористування і дотримання екологічних вимог.

Загалом, екологічний аудит спрямований на визначення:

- екологічного стану нерухомості;
- ступеня екологічної деградації об'єкту;
- ділянок забруднень на визначеній території і в результаті здійснення визначеної діяльності;
- устаткування і механізмів контролю та боротьби із забрудненнями;
- проблем зі здоров'ям і порушень робочої безпеки працівників об'єкту;
- відповідності діяльності нормативним вимогам;
- діючих правових норм, які регулюють діяльність об'єкту.

Важливим моментом екологічного аудиту повинно бути його проведення третьою стороною для забезпечення принципів незалежності і об'єктивності екоаудиторського дослідження. Цю роботу, як правило, виконують спеціалізовані екоаудиторські фірми. Крім того, серед основних принципів необхідно відзначити неупередженість аудиту, достовірність і повноту інформації, відповідальність екоаудиторів за висновки отримані згідно з результатами дослідження.

Проведення екоаудиту завершується складанням належним чином обґрунтованим та підкріпленим необхідними документами звіту про екологічний аудит, який повинен містити інформацію [1]:

- загальні відомості про об'єкт та замовника екологічного аудиту;
- підстави для проведення екоаудиту, його мету, завдання, програму та обсяг виконаних робіт;
- відомості про виконавців екологічного аудиту;
- перелік основних законодавчих актів та інших нормативних документів, для перевірки на відповідність яким проводився екологічний аудит;
- характеристику фактичного стану об'єкта екологічного аудиту, включаючи оцінку ефективності та достатності його природоохоронної діяльності, систем управління навколишнім природним середовищем, стану природоохоронного обладнання та споруд; відомості про сплату екологічних зборів і платежів;
- висновки екологічного аудиту щодо виявлених невідповідностей екологічних характеристик об'єкта вимогам чинного законодавства;
- відомості щодо підприємств, організацій та осіб, яким надається звіт;
- рекомендації щодо заходів, які необхідно вжити для усунення виявлених невідповідностей.

Екологічний аудит здійснюється по наперед розробленому протоколу щодо його проведення, в якому зазначаються питання, на які повинні бути одержані відповіді у процесі проведення екоаудиту. Як правило, застосовуються стандартні форми протоколів, зміст, повнота і глибина яких залежить від екоаудиторської фірми, або від вимог фінансових установ, зацікавлених у результатах екологічного аудиту. Певні форми протоколів екоаудиту розроблені міжнародними фінансовими інститутами, наприклад, Європейським банком реконструкції і розвитку. Всі проекти, які фінансуються за рахунок його коштів і вимагають проведення екологічного аудиту оцінюються відповідно до вимог цього стандартного протоколу. Цей же документ визначає склад необхідних додатків і структуру звіту екологічного аудиту.

Необхідно наголосити, що екологічний аудит є добровільним інструментом охорони навколишнього природного середовища. Законом України "Про екологічний аудит" передбачено і обов'язкове проведення екоаудиту щодо об'єктів або видів діяльності, які становлять підвищену екологічну небезпеку, відповідно до переліку, що затверджується Кабінетом Міністрів України, у таких випадках [1]:

- банкрутство;
- приватизація, передача у концесію об'єктів державної та комунальної власності;
- передача або придбання у державну чи комунальну власність;
- передача у довгострокову оренду об'єктів державної або комунальної власності;

- створення на основі об'єктів державної та комунальної власності спільних підприємств;
- екологічне страхування об'єктів;
- завершення дії угоди про розподіл продукції відповідно до закону;
- в інших випадках, передбачених законом.

Всі матеріали, одержані в результаті екологічного аудиту, всі відомості і сам остаточний звіт є суворо конфіденційною інформацією, яка належить замовнику екоаудиту. Вона може бути використана винятково з метою забезпечення дотримання вимог технічних і правових норм і організації системи управління навколишнім природним середовищем, охорони здоров'я працівників і раціонального використання природних ресурсів.

На практиці робота з організації і проведення екологічного аудиту складається з декількох послідовних етапів:

- підготовка до аудиторської перевірки: визначення кола питань та цілей залежно від того, в чому зацікавлений замовник; огляд засобів; розробка протоколу екоаудиту; підготовка плану екоаудиту;
- безпосереднє проведення екологічного аудиту: збори відкриття аудиту; огляд виробничого процесу; оцінка системи управління навколишнім природним середовищем; огляд документів і записів;
- підведення підсумків проведеної роботи: перелік попередніх результатів; підсумкове засідання з керівництвом підприємства; підготовка та подання звіту про екологічний аудит; звітування перед замовником аудиту.

Важливо чітко визначити, в чому полягає принципова відмінність екоаудиту від екологічної експертизи та екологічного контролю. Практика проведення екологічних аудитів свідчить, що за змістом екологічний аудит містить риси екологічної експертизи (з точки зору перевірки документації і відповідності діяльності природоохоронному законодавству). Проте результати екоаудиту не мають юридичної сили як рішення екологічної експертизи і не є обов'язковими для виконання чи представлення у державні органи. Крім того, екологічний аудит не тільки представляє висновки про можливі негативні впливи на навколишнє природне середовище, але й надає кваліфіковані рекомендації щодо заходів, які необхідно вжити для усунення виявлених невідповідностей.

Що ж до державного екологічного контролю, то він здійснюється спеціально уповноваженими державними органами України у сфері охорони навколишнього природного середовища, а екологічний аудит проводиться екоаудиторами – фізичними чи юридичними особами, які мають сертифікат. Внаслідок різного статусу організацій, які здійснюють екологічний контроль і екоаудит, працівники державних органів мають більш широкі повноваження (видавати дозвіл на право викиду, скиду і розміщення шкідливих речовин; вимагати усунення виявлених недоліків; притягати винних осіб до адміністративної відповідальності тощо).

Екологічний аудит в Україні почав розвиватись з 90-х років. За час незалежності законодавча і виконавча влада України зробила досить значні кроки в розвитку законодавчо-нормативних засад запровадження екологічного аудиту. Екоаудит включено до переліку пріоритетних заходів Концепції сталого розвитку України, Національної програми екологічного оздоровлення

басейну річки Дніпро, визнано одним з пріоритетних напрямків державної політики в галузі охорони навколишнього природного середовища, використання ресурсів та забезпеченні екологічної безпеки України.

Прийняття в Україні Закону "Про екологічний аудит" є дуже важливим і довгоочікуваним кроком на шляху України до Євросоюзу. Крім того, Закон є дуже важливим у зв'язку з внутрішніми потребами України в такому механізмі управління навколишнім природним середовищем, як екологічний аудит. Цей Закон надає можливість підприємствам, вдаючись до послуг екоаудиторських фірм, організовувати добровільні перевірки, але не у каральних цілях, а в цілях проведення дій щодо виправлення всіх невідповідностей до того, як до них навідається інспектор управління екології та природних ресурсів. Ми вважаємо, що від цього у вигазі будуть і підприємства, і держава.

Безумовно, на нашу думку, для ефективного впровадження положень Закону України "Про екологічний аудит" необхідно оперативно і якісно розробити підзаконні акти, які стосуються питань навчання і акредитації екоаудиторів, а також нормативно-методичної бази, яка стосується власне процедур екологічного аудиту.

Наявний і певний досвід проведення екологічного аудиту на українських підприємствах. Так, у 1995 році Міністерство охорони навколишнього природного середовища та Фонд відродження Дніпра за допомогою Канадського міжнародного центру досліджень та розвитку спільними зусиллями розробили програму "Розвиток управління навколишнім середовищем (район басейну річки Дніпро)", у складі якої виконано комплексний проект "Екологічний аудит і "зелені технології". Його мета полягала у створенні організаційних, нормативно-правових, технологічних та еколого-управлінських передумов для комплексного впровадження в Україні екологічного аудиту на прикладі підприємств харчової галузі у складі цукрового заводу, м'ясокомбінату, молокопереробного заводу та спиртзаводу, які розміщені в басейні річки Дніпро [3].

У серпні 2002 року розпочався міжнародний європейський проект програми Тасіс ЄС "Стандарти екологічного менеджменту для підприємств України", метою якого було сприяння Україні у покращенні стану навколишнього природного середовища на підприємствах шляхом просування і впровадження міжнародних стандартів екологічного менеджменту EMAS і ISO 14000. Так, було проведено екологічний аудит на Гостомельському склозаводі, Київському ЗАТ "Лакма", аеропорту "Бориспіль", Житомирському маслозаводі, Харківському машинобудівному заводі "ФЕД" та морському порту "Південний" [8].

На нашу думку, можна виділити два найчастіших випадки проведення екологічного аудиту:

- іноземні інвестиції (створення, купівля підприємств, організація спільного виробництва);
- кредитування підприємств міжнародними фінансовими інститутами (кредити ЄБРР, Світового банку і т.п.).

Виходячи з цього, сьогодні найбільш зацікавленими у проведенні екологічного аудиту є іноземні інвестори та самі підприємства (для отримання іноземного фінансування).

Таким чином, заходи, які вживають на державному рівні у поєднанні з тенденціями на ринку, підвищення рівня свідомості і культури господарювання сучасних керівників призведуть до того, що українські підприємства широко застосовуватимуть принципи екологічного аудиту, який є важливою складовою забезпечення сталого розвитку не тільки підприємств, але всього світового співтовариства.

Література

1. Про екологічний аудит: Закон України від 24 червня 2004 р, № 1862 – IV. – Урядовий кур'єр. – 2004, № 150;
2. Галушкіна Т.П. Экономические инструменты экологического менеджмента: теория и практика: ИПРиЭЭИ НАН Украины, 2000. – 280 с.;
3. Екологічний аудит: Посібник з екологічного менеджменту і екологічного аудиту / Шевчук В.Я., Саталкін Ю.М., Навроцький В.М. та ін. – К.: Символ-Т, 1997. – 221 с.;
4. Максимів Л.І. Механізм формування системи екологічного аудиту в Україні // Регіональна економіка. – 2004. – №2. – С. 174-181
5. Садеков А.А. Механизмы эколого-экономического управления предприятием: Монография. – Донецк, 2002. – 310 с.;
6. Серов Г.П. Экологический аудит: Концептуальные и организационно-правовые основы. – М.: Экзамен, 2000. – 760 с.
7. Сидорчук В.Л. Развитие экологического аудита в сфере природопользования и охраны окружающей среды: теория, методы и практика. – М.: НИИ-Природа, РЭФИИ, 2002. – 458 с.
8. Стандарти экологического менеджмента для предприятий. Пилотные предприятия// [http:// www.iso14000ukraine.org.ua/index.php?lang=ru&page=4](http://www.iso14000ukraine.org.ua/index.php?lang=ru&page=4)

УДК 634.064

Асист. С.Г. Шевченко – НЛТУ України

ЧИННИКИ МАКРО- І МІКРОСЕРЕДОВИЩА ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ МЕБЛЕВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглядається взаємодія чинників ринкового середовища, що визначають умови розвитку маркетингової діяльності та ефективність меблевих підприємств, а також досліджуються можливості застосування методів математичного моделювання для їх оцінки.

Assist. S.G. Shevchenko – NUFWT of Ukraine

Factors of macro- and microenvironments and their influence on the increase of efficiency domestic furnitures enterprises

In clause interaction of factors of the market environment which define conditions of development of marketing activity and efficiency of the furniture enterprises is considered. Also opportunities of use of methods of mathematical modelling for their estimation are investigated.

Постановка проблеми

Жорсткі умови функціонування меблевих підприємств, до яких змушує ринковий механізм та інструменти регуляторної політики держави, ставлять підвищені вимоги щодо забезпечення їх конкурентоздатності в євро-